

AI -1428

M. A. (Previous)

Term End Examination, 2020-21

SANSKRIT

PAPER-I

वैदिक भाषा तथा साहित्य

Time Allowed : Three hours

Maximum Marks : 100

Minimum Marks : 36

नोट : सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः ।

इकाई-I

1. (क) अधस्तनेषु ऋषि-देवता-छन्द पुरस्परं मन्त्रद्वयं
व्याख्यायेताम्- 10
- (i) इमा गावः सरमे या ऐच्छः परि दिवो
अन्तान्तसुभगे पतन्ती ।

AI-1428

PTO

[2]

कस्तय एना अव सृजाद युधत्युतास्माकमायुधा
सन्ति तिग्मा ॥

- (ii) येन द्यौरुग्रा पृथिवीच दृक्कहा येन स्वः स्तभितं
येन नाकः ।

यो अन्तरिक्षे रजसो विमानः कस्मै देवाय
हविषा विधेम ॥

- (iii) अहं राष्ट्री संगमनी वसूनां चिकितुषी प्रथमा
यज्ञियानाम् ।

तां मा देवा व्यदधुः पुरुत्रा भूरिस्थात्रां भूर्यां
वेशयन्तीम् ॥

- (iv) यो जात एवं प्रथमो मनस्वान् देवो देवान्क्रतुना
पर्यभूषत् ।

यस्य शुष्माद्रोदशी अभ्यसेतां नृम्णस्य मह्ना
सजनास इन्द्रः ॥

(ख) कमप्येकं प्रतिपाद्यताम् । 10

- (i) ऋग्वेदस्य शाखानां परिचयो देयः ।
(ii) उषस् सूक्तस्य महत्त्वं प्रतिपादनीयम् ।

इकाई-II

2. अधोलिखितेषु कमपि द्वयं समीक्ष्यताम् । 20

AI-1428

- (i) मेधाजनन सूक्तस्य माहात्म्यं।
- (ii) पुरुषसूक्तानुसारेण सृष्टिप्रक्रियाम्।
- (iii) अथर्व वेदस्य वैदिक साहित्ये महत्वम्।
- (iv) शिवसङ्कल्पसूक्तस्य वैशिष्ट्यम्।

इकाई-III

3. (क) व्याख्यायताम् 10
ईशावास्यमिदं सर्वं यत्किञ्च जगत्यां जगत्।
तेन व्यक्तेन भुञ्जीभा मा गृधः कस्य स्वद्धनम्॥
- (ख) विश्वरूपस्य कथा वैचित्र्यं प्रतिपादनीयम्। 10

इकाई-IV

4. व्याख्यायताम्- 20
- (क) निघण्टवः कस्मात्।
- (ख) "उच्चावचाः पदार्था भवन्तीति गार्म्यः"
- अथवा
- (क) "शिशिरं जीवनाय कम्"
- (ख) "निरुक्तस्य प्राचीन तायाः विषये विभिन्नमतम्"

इकाई-V

5. (क) सूत्रद्वयं व्याख्येयम्- 10
- (i) "युगमौ सोष्माणौ"
 - (ii) "रक्तसंज्ञोऽनुनासिकः"
 - (iii) "कति स्वराः भवन्ति" विविच्यताम्।
 - (iv) "व्याकरणशास्त्रे पाणिनीय शिक्षायाः महत्त्वं प्रतिपादनीयम्।

अथवा

- (ख) अधोलिखितेषु श्लोक द्वयं ससन्दर्भं व्याख्यायताम्- 10
- (i) के पुनरयोगवाह्याः ?
 - (ii) स्वरतः कालतः स्थानात् प्रयत्नानु प्रदानतः।
इति वर्णं विदः प्राहुर्निपुणं तान्निबोधत ॥
 - (iii) शपर्शाः यमाननुनासिकः स्वान्परेषु
स्पर्शेष्वनुनासिकेषु।
 - (iv) व्यञ्जनयोर्मेलकः संयोगसंज्ञः भवति।